

24. apríla 2012 sa v banskobystrickej Štátnej vedeckej knižnici konal už 12. ročník odborného seminára s názvom "Fungovanie knižníc v zmenených ekonomických podmienkach a špecifické požiadavky používateľov v období hospodárskej krízy".

Téma tohto už tradičného podujatia, na príprave ktorého okrem ŠVK v Banskej Bystrici participovali aj Spolok slovenských knihovníkov, Slovenská asociácia knižníc, Goethe-Institut v Bratislave a Veľvyslanectvo USA v SR, bola veľmi aktuálna. Problematika fungovania knižníc v období hospodárskej krízy pritiahla pozornosť odbornej verejnosti a spoločenská sála bývalého Župného domu sa zaplnila do posledného miesta. Účastníci mali možnosť porovnať, v akých podmienkach fungujú knižnice na Slovensku, v Českej republike, v Nemecku a v USA. Oboznámili sa s možnosťami dofinancovania rozpočtov svojich knižníc z dotačného systému MK SR, ako aj s podmienkami, v akých vyvíjajú svoju činnosť knižnice v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR, akademické knižnice a verejné knižnice pôsobiace v rámci Banskobystrického a Prešovského samosprávneho kraja – dvoch finančnou krízou najviac postihnutých regiónov.

Podujatie otvorila námestníčka riaditeľky ŠVK v Banskej Bystrici, PhDr. Blanka Snopková, ktorá privítala účastníkov seminára slovami: „Sotva sa môžeme spoliehať, že ekonomická kríza sa oblasti kultúry na Slovensku vyhne, skôr naopak. Preto sme seminár pripravovali s mottom: Je lepšie sa báť, ako sa zľaknúť.“ Oboznámila účastníkov s programom a cieľmi podujatia: poukázať na súčasný stav vo financovaní knižníc na Slovensku a v zahraničí; poukázať na zmeny ekonomickej reality v rámci jednotlivých typov knižníc v priebehu ostatných rokov; predstaviť zaujímavé projekty doma i v zahraničí, zamerané na špecifické požiadavky používateľov v období hospodárskej krízy; identifikovať úlohy a problémy, ktorých riešenie môže v najbližšom období preveriť schopnosti a erudíciu manažmentov knižníc; pomôcť vedúcim pracovníkom knižníc a metodikom pripraviť sa čo najzodpovednejšie na riešenie neľahkých problémov.

Prispevok riaditeľky odboru múzeí, galérií a knižníc MK SR Mgr. M. Lopušanovej priblížil nastavenia dotačného systému pre knižnice.

Komplexný prehľad o finančnej podpore knižníc na Slovensku za posledných päť rokov Ministerstvom kultúry SR (ďalej MK SR) – ústredným orgánom štátnej správy a kompetentným orgánom v oblasti knihovníctva, spracovala a predniesla riaditeľka odboru múzeí, galérií a knižníc Mgr. Monika Lopušanová. MK SR má zákonné povinnosti nielen ako zriaďovateľ knižníc, ale aj v oblasti poskytovania účelových príspevkov vo forme grantov, resp. dotácií na určené priority v oblasti knižníc. Mgr. Lopušanová vo svojom príspevku poukázala na zákonné povinnosti zriaďovateľov knižníc, prezentovala nastavenia, možnosti a formy podpory knižníc zo strany Ministerstva kultúry SR.

Knihovníctvo a nesmrteľnosť – hroziaci pád do poloprofesionality nazvala svoj príspevok riaditeľka knižnice Fouqué – verejná knižnica mesta Brandenburg a predsedníčka Krajinského združenia Brandenbursko v Nemeckom zväze knižníc Cornelia Stabrodt. Stručne predstavila decentralizovaný nemecký knižničný systém a krajinské knižničné zákony, ktoré prijali krajinské parlamenty v Durínsku, Sasku-Anhaltsku a Hessensku. Podrobnejšie sa venovala prezentácii knižničnej praxe v jej domovskej knižnici v Brandenbursku a „Výročnej správe o situácii knižníc“, ktorú predstavil Nemecký zväz knižníc v októbri 2011. Podľa tejto „Správy“ sa viac ako polovica knižníc v Nemecku pre krátenie finančných prostriedkov dostala do rozporu s rastúcimi nárokmi verejnosti. Polovica všetkých vysokoškolských knižníc musí v tomto alebo v nasledujúcich mesiacoch prijať opatrenia na konsolidovanie prevádzky, a to sa týka aj verejných knižníc. Po prvýkrát bola v „Správe“ uvedená mapa nemeckých obcí nad 5 000 obyvateľov, ktoré nemajú nijakú oficiálne vedenú knižnicu s platenou pracovnou silou. V týchto obciach knižnice často spravujú cirkvi a služby poskytujú neplatené pracovné sily. Vedecké knižnice nemajú dostatok prostriedkov na digitalizáciu. Nemecký zväz knižníc žiada, aby sa v rokoch 2012 – 2016 z federálnych fondov poskytla dodatočná suma 10 miliónov eur, aby sa ročne mohlo digitalizovať ďalších 200 000 titulov. C. Stabrodt ďalej predstavila najnovšie trendy v poskytovaní služieb čitateľov v nemeckej knižničnej praxi, ale aj sociálnu funkciu knižníc, ktoré sa najmä prostredníctvom dobrovoľníkov snažia pomôcť začleniť do fungovania spoločnosti takmer 7,5 milióna analfabetov žijúcich v Nemecku.

Posledný príspevok dopoludňajšieho programového bloku *Prežijú americké verejné knižnice súčasný ekonomický pokles? – pohľad knihovníka na súčasný stav* bol venovaný situácii v USA, ktorú priblížila Pamela M. Dragovich z Washingtonu. Podľa nej knižnice v USA – verejné, školské, akademické aj vládne – neustále zápasia s neistotou a rozpočtovými výkyvmi. Jeden deň je situácia dobrá, ďalší deň frustrujúca. Nezlomný duch knihovníkov v USA, ich kreativita a dôvtip udržujú knižničné komunity pokope s cieľom naplňať potreby týkajúce sa informácií, služieb a zábavy. Takto sa podarilo americkým knižniciam prežiť a prosperovať v ťažkej ekonomickej situácii počas dejín. Američania využívajú služby verejných knižníc na akýkoľvek účel. ALA odhaduje, že v USA je viac ako 9 200 verejných knižníc, t. j. správnych jednotiek slúžiacich pre približne 1,6 miliardy návštevníkov (údaj z roku 2009). Viac ako 57 % Američanov vlastní knižničný preukaz. P. M. Dragovich priblížila účastníkom

Úvodný príspevok na tému *Kríza – hrozba alebo príležitosť* predniesla riaditeľka Študijnej a vedeckej knižnice v Hradci Králové (ČR) Mgr. Eva Svobodová. Autorka na základe dostupných štatistických údajov prezentovala, ako ekonomická kríza (a kríza verejných rozpočtov zvlášť) ovplyvnila činnosť knižníc Královohradeckého kraja za posledné dva roky a ako sa kríza prejavila v štatistických ukazovateľoch knižníc. Poukázala na nesprávne rozhodnutia „v mene krízy“ a na problémy, ktoré spôsobilo jedno nekompetentné rozhodnutie ovplyvnené hrozbou nastávajúcej krízy verejných rozpočtov. Krízu však predstavila aj ako príležitosť na jednoduché a rýchle preverenie schopností vrcholových manažmentov knižníc.

Pamela M. Dragovich z Washingtonu prezentovala fungovanie knižníc v USA

seminára rok 2008 a nasledujúce roky, ktoré boli veľmi zložitú. Vládné dotácie sa znižovali a knižnice hľadali iné spôsoby, ako zabezpečiť ich služby a pokryť prevádzkové náklady. Vznikli verejné aktivity, ako napr. Priatelia amerických knižníc – ostro sledovaná skupina spolupracujúca s knižnicami v otázkach financovania. V roku 2010 došlo v štáte Ohio k 30%-nému zníženiu štátnej podpory pre knižnice, bolo zrušených 41 pracovných miest a skrátené otváracie hodiny v 28 pobočkách. V okrese Montgomery v štáte Maryland došlo v roku 2011 k 23%-nému zníženiu rozpočtu pre knižnice, zrušených bolo 78 pozícií, otváracie hodiny boli skrátené a viacero obľúbených knižničných aktivít bolo zrušených. Dnešná situácia v amerických verejných knižniciach poukazuje na zvýšené využívanie ich služieb v čase znižujúcich sa finančných prostriedkov. **Očakáva sa, že knižnice a knihovníci z menej urobia viac.** V USA sa veľká pozornosť venuje napĺňaniu sociálnej funkcie knižníc, ktoré pomáhajú svojim čitateľom aj v oblasti hľadania pracovných príležitostí a možností ich skontaktovania s miestnymi podnikateľmi.

Pohľad na ekonomicko-odborné portfólio akademických knižníc v prostredí verejných vysokých škôl poskytli vo svojom príspevku predsedníčka Slovenskej asociácie knižníc a riaditeľka Univerzitetnej knižnice Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach – PhDr. Daniela Džuganová a riaditeľka Ústrednej knižnice Farmaceutickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave PhDr. Mária Kadnárová. Uviedli, že na 20 verejných vysokých školách v súčasnosti pôsobí 33 ústredných knižníc, ktoré majú 586 čiastkových knižníc. V celej sieti vysokých škôl (verejných, štátnych, súkromných i zahraničných) pôsobí 59 akademických knižníc (z toho 33 ústredných a 26 fakultných). Tri akademické knižnice – Slovenská ekonomická knižnica Ekonomickej univerzity v Bratislave, Slovenská poľnohospodárska knižnica pri Slovenskej poľnohospodárskej univerzite v Nitre a Slovenská lesnícka a drevárska knižnica pri Technickej univerzite vo Zvolene – plnia súčasne funkcie špecializovaných vedeckých knižníc. Prezentovali súčasný stav vo financovaní akademických knižníc, generovanie ich príjmov, stratégiu ich ďalšieho rozvoja, novinky v poskytovaných službách a pod.

Riaditeľka Knižnice P. O. Hviezdoslava v Prešove Mgr. Marta Skalková sa vo svojom príspevku venovala *reakcii knižníc Prešovského samosprávneho kraja na finančnú krízu a jej dopadu na používateľa*. Prezentovala viacero nových aktivít knižníc Prešovského kraja, ktorými sa snažia nahradiť výpadok financií v rozpočtoch oslovovaním donorov a prácou dobrovoľníkov. Ich činnosť je zameraná aj na pomoc čitateľom pri hľadaní si práce a rekvizifikácii.

Činnosť regionálnych knižníc Banskobystrického kraja v meniacom sa ekonomickom prostredí predstavila Mgr. Anna Ľureková – vedúca oddelenia kultúry odboru vzdelávania a kultúry Banskobystrického samosprávneho kraja. Podrobne sa venovala tvorbe a štruktúre rozpočtu Banskobystrického samosprávneho kraja a financovaniu verejných knižníc v rokoch 2007 – 2011. Predstavila najzaujímavejšie projekty, ktoré sa podarilo v knižniciach zrealizovať. Na záver uviedla, že „pri rozhodovaní o príspevkoch na činnosť sú knižnice v konkurenčnej nevýhode oproti záujmom iných zložiek a úrovni verejnej správy. Presadzujú sa snahy územných samospráv o presun regionálnych knižníc do zriaďovateľskej pôsobnosti miest, na zrušenie právomoci Ministerstva kultúry SR vyjadrovať sa k zlučovaniu alebo zrušeniu inštitúcií. Knižnice majú minimálnu finančnú podporu zo strany sídelných miest, pričom tvoria súčasť miestnej kultúrnej infraštruktúry. Ich budúcnosť je nejasná a neistá.“

Predsedníčka Spolku slovenských knihovníkov a riaditeľka Knižnice a informačného centra Stavebnej fakulty Slovenskej technickej univerzity v Bratislave, Ing. Silvia Stasselová, vystúpila s príspevkom *Hodnota knižníc a meranie návratnosti investícií do knižníc – príklady zo zahraničnej praxe*, v ktorom zdôraznila, že práve v časoch krízy je dôležité argumentovať zriaďovateľovi pri schvaľovaní rozpočtu návratnosťou investícií do knižníc.

Príspevok PhDr. Blanky Snopkovej z ŠVK v Banskej Bystrici bol zameraný na dôležitosť sociálnych aspektov v činnosti knižníc, ktorých význam sa v časoch krízy ešte zvyšuje. V príspevku prezentovala viacero príkladov sociálne zameraných aktivít z knižničnej praxe.

Na záver predstavil Ing. Martin Vojnar zo spoločnosti Multidata Praha novú generáciu knižničných služieb ALMA. Príspevky, ktoré odzneli na XII. ročníku seminára, budú v plnom znení publikované v elektronickom zborníku, ktorý nájdete na <http://www.svkbb.eu/index.php/sk/edine-tituly>.

Príspevky, ktoré odzneli na XII. ročníku seminára, budú v plnom znení publikované v elektronickom zborníku, ktorý nájdete na <http://www.svkbb.eu/index.php/sk/edine-tituly>.

Blanka Snopková
(veduci.bgo@svkbb.eu) ■